

політичної культури. Її досвід залишається цінним прикладом для сучасного українського суспільства.

Література

1. Верстюк В. Центральна Рада і становлення української державності: нове бачення. Український історичний журнал. 2021. № 4. с. 5–28.
2. Мицик Ю. Українська Народна Республіка: правові та політичні засади державотворення. Вісник Інституту історії України НАН України. 2023. № 3. с. 41–56.
3. Маринець Надія, Мараєва Уляна, Побережець Ганна. Патріотичний дух українців як шлях до перемоги. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, С. 77–83.

Побережець Ганна – кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет.

Волочай Нікіта – здобувач вищої освіти спеціальності Н7 Агроінженерія, Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ ШІСТДЕСЯТНИЦТВА НА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

Досліджено феномен українського шістдесятництва як культурно-політичного явища, що суттєво вплинуло на формування національної свідомості та державотворчі процеси в Україні другої половини ХХ століття. Розглянуто роль представників шістдесятницького руху у збереженні української мови, культури та історичної пам'яті в умовах радянського тоталітаризму. Проаналізовано вплив інтелектуальної і творчої діяльності шістдесятників на формування дисидентського руху, демократичних цінностей та громадянського суспільства, що в подальшому стали основою для відновлення незалежності України у 1991 році.

Шістдесятники – це назва покоління української інтелігенції, яке вступило у культурне й політичне життя України у другій половині 1950-х рр., у період так званої «відлиги». Найактивніше їхня діяльність проявилася на початку та у середині 1960-х рр., звідки й походить їхня назва.

У суспільно-політичному житті України 1960–1970-х рр. шістдесятники стали моральною опозицією радянській тоталітарній системі, сформувавши ядро Дисидентського (опозиційного) руху. Своєю творчістю та активною громадською позицією вони прагнули пробудити національну свідомість, захищали українську мову й культуру, боролися за демократизацію

суспільства, виступали проти русифікації та національного гніту. Вони відстоювали свободу мистецького самовираження, оновлення суспільного життя та збереження духовних цінностей. Шістдесятники продовжили традиції української інтелігенції XIX століття, якій були притаманні прагнення духовної самостійності, ідеї служіння народові та розвиток громадянського суспільства.

До основних представників руху належали письменники Ліна Костенко, Василь Симоненко, Іван Драч, Микола Вінграновський, Валерій Шевчук, Ірина Жиленко, Євген Гуцало, Василь Голобородько, Ігор Калинець, Василь Стус, Григорій Тютюнник, Валерій Дрозд, художники Алла Горська, Опанас Заливаха, Віктор Зарецький, а також літературознавці, критики та журналісти Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Михайлина Коцюбинська, В'ячеслав Чорновіл та інші діячі культури [1].

У своїх творах шістдесятники порушували гострі суспільні теми, замовчувані за часів сталінізму. Вони відмовлялися від шаблонів соцреалізму, проголошуючи свободу творчості, різноманітність культурних поглядів, пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими, незалежність мислення та індивідуальність. Їхня творчість вирізнялася глибоким інтелектуалізмом, поєднанням національних і світових традицій, увагою до історії та реалістичним відображенням дійсності.

Активна діяльність шістдесятників тривала до масових арештів 1972 р. Їхні культурні ініціативи, які виходили за межі дозволеного, викликали роздратування влади. Починаючи з кінця 1962 р., на представників руху чинився дедалі більший тиск: їх звинувачували у «формалізмі», «буржуазному націоналізмі», забороняли публікації, закривали журнали, припиняли літературні вечори та діяльність клубів творчої молоді. Багато митців було звільнено з роботи, а їхні твори почали поширюватися у самвидаві – рукописному або машинописному форматі. Після усунення Хрущова в 1964 р. цензура лише посилилася [1].

«Перша хвиля арештів» у серпні–вересні 1965 року не зламала рух, а навпаки — викликала публічний протест. Під час прем'єри фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» із відкритим виступом проти репресій виступили Іван Дзюба, Василь Чорновіл і Василь Стус [2].

Після цих подій частина шістдесятників намагалася знайти компроміс із владою, однак більшість залишалася вірною своїм переконанням. Вони поступово перейшли від культурного спротиву до політичного дисидентства, розвиваючи ідеї правозахисного руху. У самвидаві дедалі частіше піднімалися теми політичної залежності України в межах СРСР і необхідності створення визвольного руху. Найрадикальніше крила шістдесятництва проявилось у позацензурному журналі «Український вісник» В'ячеслава Чорновола (1970–1972 рр.), де поєднувалася боротьба проти національного гноблення з захистом прав людини [3].

У 1972 році влада завдала нового, ще жорсткішого удару, розпочавши «другу хвилю арештів», яка фактично змусила рух шістдесятництва перейти у

«внутрішнє духовне підпілля». Знищуючи шістдесятництво, радянський режим прагнув остаточно придушити українську культурну й мовну ідентичність, ліквідувати україномовну освіту та періодику, здійснюючи політичні репресії.

Отже, у 1960-х роках шістдесятники відіграли важливу роль у становленні Руху опору русифікації та великодержавному шовінізму, захищали громадянські свободи, поширювали самвидав і зберігали національну гідність. Їхня діяльність засвідчила спадкоємність боротьби українського народу за незалежність і стала продовженням традицій національно-визвольного та правозахисного руху попередніх епох.

Література

1. Рух опору в Україні 1960–1990: Енциклопедичний довідник / Ред. кол., авт. ст.: О. Зінкевич (гол. ред.), Г. Панчук, О. Голуб, О. Обертас, М. Трущенко. Музей-архів і Документаційний центр українського самвидаву при видавництві "Смолоскип". К. : Смолоскип, 2010. 804 с.
2. Побережець Г.С. Формування світогляду В'ячеслава Максимовича Чорновола. Наукові праці : науково-методичний журнал. Т. 198. Вип. 186 : Історія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. 144 с. С. 109—111.
3. Побережець Г.С. Внесок В. М. Чорновола у розвиток суспільно-політичної думки в Україні та розбудову її державності: історіографія та джерела. Аркасівські читання : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (27–28 квітня 2012 р.). Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. 386 с. С. 332-333.
4. Побережець Г.С. Державотворча діяльність Народного руху України. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали XII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 29 січня 2021 р.). Київ, 2021. 457 с. С. 133-141.
5. Побережець Г.С. Суспільно-економічний розвиток України у другій пол. 50-х на поч. 60-х рр. XX ст. Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 16-17 листопада 2022 р., Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2022. с. 162. С. 88-91.